

Notatki florystyczne z Filipowa i okolic (Pojezierze Zachodniosuwalskie)

ARTUR PLISZKO

PLISZKO, A. 2010. Floristic notes from the Filipów village and its surroundings (Zachodniosuwalskie Lakeland). *Fragmenta Floristica et Geobotanica Polonica* 17(1): 19–24. Kraków. PL ISSN 1640-629X.

ABSTRACT: The paper presents new natural and synanthropic localities of 72 rare species of vascular plants found in the Filipów village and its surroundings in the Zachodniosuwalskie Lakeland (NE Poland) in 2008. Some of presented species are protected or endangered in Poland.

KEY WORDS: floristics, vascular plants, red list species, anthropophytes, distribution, Filipów village, Rospuda River Valley, north-east Poland

A. Pliszko, Zakład Taksonomii Roślin i Fitogeografii, Instytut Botaniki, Uniwersytet Jagielloński, ul. Kopernika 27, PL-31-501 Kraków, Polska; e-mail: arturpliszko@wp.pl

WSTĘP

W 2008 r. zapoczątkowano badania flory roślin naczyniowych na terenie Pojezierza Zachodniosuwalskiego, leżącego w północno-wschodniej części Polski. Mezonegion ten wliczany jest do Pojezierza Litewskiego i graniczy od północy z Puszczą Romincką, od wschodu z Pojezierzem Wschodniosuwalskim, od zachodu z Szeskimi Wzgórzami, od południa z Pojezierzem Elckim i Równiną Augustowską (KONDRACKI 1994). Topograficzną i hydrograficzną oś mezonegionu stanowi rymna rzeki Rospudy, w jej górnym i środkowym odcinku. Jedną z centralnych jednostek administracyjnych opisywanego terenu jest wiejska gmina Filipów.

Opracowania flory z terenów Pojezierza Zachodniosuwalskiego są wyjątkowo nieliczne i dotyczą wybranych zakątków regionu, np. należących do byłych Prus Wschodnich (ABROMEIT i in. 1898; ABROMEIT i in. 1940). Pojezierze Zachodniosuwalskie to najslabiej poznana pod względem florystycznym część Suwalszczyzny. Większość opracowań dotyczy Pojezierza Wschodniosuwalskiego (np. SOKOŁOWSKI 1973; KŁOSOWSKI & TOMASZEWICZ 1979; JUTRZENKA-TRZEBIATOWSKI i in. 2002). Pewnych danych na temat stanowisk niektórych gatunków na Pojezierzu Zachodniosuwalskim dostarcza praca ZAJĄCA & ZAJĄC (2001). Florę roślin naczyniowych jednej z wsi gminy Filipów opisał PLISZKO (2006).

Niniejsza praca prezentuje nowe stanowiska oraz potwierdza istnienie podanych wcześniej przez PLISZKO (2006). Lista zawiera wybrane gatunki roślin naczyniowych,

chronionych lub uznawanych za rzadkie, bądź zagrożone, zarówno w skali regionalnej, jak i całego kraju. Uwzględnia nie tylko gatunki rodzime, ale również antropofity, występujące w Filipowie i jego okolicach.

Zebrane materiały zielnikowe zostaną złożone w Herbarium Instytutu Botaniki Uniwersytetu Jagiellońskiego (KRA).

WYKAZ GATUNKÓW

Gatunki ułożono w porządku alfabetycznym według nomenklatury przyjętej za MIRKIEM i in. (2002). Każdy gatunek opisano razem z jego siedliskiem bytowania oraz miejscowością jako stanowiskiem w odniesieniu do lokalizacji w sieci ATPOL, zgodnie z opracowaniem ZAJĄCA (1978). Cyfry umieszczone po symbolach literowych dużego kwadratu oznaczają kolejno: dwie pierwsze – numer kwadratu o boku 10 km, dwie następne – numer kwadratu o boku 2,5 km.

Objaśnienia zastosowanych w wykazie symboli i skrótów: N, S, E, W – kierunki geograficzne; RC – roślina pod ochroną całkowitą; * – antropofit; [*] – prawdopodobnie antropofit; ** – efemerofit (według MIRKA i in. 2002); Not. – gatunek notowany wcześniej przez PLISZKO (2006).

Achillea ptarmica – Łąka w dolinie rzeki Jaworówki, przy rowie melioracyjnym we wsi Mieruniszki (FB 0611).

**Agrostemma githago* – Uprawy żyta i pszenżyta we wsiach: Garbas Pierwszy i Filipów Trzeci (FB 0612). Not.

Allium scorodoprasum – Trawnik przy ścieżce na cmentarzu głównym w Filipowie Pierwszym (FB 0602).

**Amaranthus lividus* – Wysypisko śmieci pod Zarębianką, w pobliżu wsi Olszanka (FB 0603).

Anemone sylvestris – Murawa pastwiskowa na zboczu rynny Rospudy, przy NE krańcu Jez. Długiego, we wsi Filipów Trzeci (FB 0612); okrajek zarośli i murawy pastwiskowe z powojennymi okopami, wzdłuż W wyniesień morenowych przy dolinie Rospudy, pod Filipowem Pierwszym (FB 0602). RC.

Anthericum ramosum – Skraj lasu sosnowego, przy poboczach polnej drogi we wsi Garbas Pierwszy, przy granicy z wsią Małak (FB 0622). Not.

Aquilegia vulgaris – Skraj zarośli olszowych w jarze z niewielkim ciekim we wsi Filipów Trzeci, na E od Jez. Długiego (FB 0612). RC.

**Artemisia dracunculus* – Skarpa przydrożna we wsi Mieruniszki, przy szosie z Filipowa do Mieruniszek (FB 0601).

Asplenium trichomanes – Mury i zarośla lilakowe starego cmentarza niemieckiego w Filipowie Pierwszym (FB 0602).

Baeothryon alpinum – Zarastający dół potorfowy w borze bagiennym we wsi Zusno (FB 0710). RC.

*Bromus secalinus – Uprawy żyta i pszenżyta we wsiach: Garbas Pierwszy i Filipów Trzeci (FB 0612). Not.

**Bunias orientalis* – Niewielki śmietnik na skraju zarośli we wsi Filipów Trzeci, przy szosie z Filipowa Pierwszego do Zusna (FB 0603).

Carex limosa – Śródpolne oczko torfowiskowe pod Filipowem Pierwszym, na E od budynków przy ul. Oleandry (FB 0602); śródpolne oczko torfowiskowe w Filipowie Drugim, na E od szosy z Filipowa do Przerośli (FA 9632). RC.

Centaurium erythraea subsp. *erythraea* – Łąka kośno-pastwiskowa na Poletku, w Filipowie Czwartym (FB 0602); skarpa przydrożna w dolinie Rospudy, we wsi Garbas Pierwszy (FB 0622); murawa pastwiskowa nad SW brzegiem Jez. Białego Filipowskiego, we wsi Stare Motule (FA 9633). RC.

Chenopodium glaucum – Składowiska obornika we wsi Garbas Pierwszy (FB 0612); odłóg we wsi Mieruniszki (FB 0610). Not.

* *Chenopodium hybridum* – Zarośla przydomowe we wsi Garbas Pierwszy (FB 0612); trawnik przy schodach alejki na cmentarzu głównym w Filipowie Pierwszym (FB 0602). Not.

* *Conium maculatum* – Przydroża i wysypiska śmieci w Filipowie Pierwszym (FB 0602) i Garbasie Pierwszym (FB 0612). Not.

[*] *Corispermum leptopterum* – Żwirownia przy skrzyżowaniu dróg we wsi Garbas Pierwszy, w kierunku wsi Szafranki (FB 0612). Not.

* *Datura stramonium* – Wysypisko śmieci pod Zarębianką, w pobliżu wsi Olszanka (FB 0603).

Dipsacus sylvestris – Obrzeże śródpolnego oczka bagiennego, przy polnej drodze we wsi Filipów Czwarty (FB 0602).

Drosera rotundifolia – Śródpolne oczko torfowiskowe pod Filipowem Pierwszym, na E od budynków przy ul. Oleandry (FB 0602); śródpolne oczko torfowiskowe w Filipowie Drugim, na E od szosy z Filipowa do Przerośli (FA 9632); torfowisko przejściowe w SW części wsi Garbas Pierwszy (FB 0612). RC. Not.

Dryopteris cristata – Skraj zarośli przy torfowisku przejściowym we wsi Garbas Pierwszy (FB 0612). Not.

* *Echinocystis lobata* – Wysypisko śmieci w nieczynnej żwirowni, w pobliżu działek ogrodowych mieszkańców osiedla w Filipowie Pierwszym (FB 0602).

* *Echinops sphaerocephalus* – Przydrożne rowy i zarośla we wsi Mieruniszki (FB 0600); zarośla przy opuszczonej parceli, przy ul. Oleandry w Filipowie Pierwszym (FB 0602).

Eleocharis quinqueflora – Podmokła, zatorfiała łąka na skraju lasu bagiennego w dolinie Rospudy, pod Filipowem Pierwszym (FB 0602).

* *Elsholtzia ciliata* – Ruiny powojennego bunkra nad W częścią doliny Rospudy we wsi Garbas Pierwszy (FB 0612). Not.

Empetrum nigrum – Bór bagienno z dołami po zaniechanej eksploatacji torfu we wsi Zusno (FB 0710).

Epipactis palustris – Torfowiska niskie w dolinie Rospudy: nad N krańcem Jez. Długiego (FB 0612) oraz pod Filipowem Pierwszym, od strony wsi Filipów Trzeci (FB 0602). RC. Not.

Equisetum hyemale – Murawa pastwiskowa na zboczu jaru we wsi Filipów Trzeci, na E od Jez. Długiego (FB 0612).

Eryngium planum – Obrzeża betonowych chodników przy garażach i kubłach na śmieci blokowska w Filipowie Pierwszym (FB 0602).

** *Eschscholtzia californica* – Wysypisko śmieci pod Zarębianką, w pobliżu wsi Olszanka (FB 0603).

Fragaria moschata – Zarośla śródpolne w pobliżu starego sadu we wsi Garbas Pierwszy (FB 0612); zarośla przydrożne we wsi Mieruniszki (FB 0611). Not.

Fragaria viridis – Murawa pastwiskowa i skraj zarośli na zboczu pagórka morenowego pod Filipowem Pierwszym, w kierunku wsi Garbas Pierwszy (FB 0602).

* *Geranium molle* – Betonowe place przy opuszczonych budynkach PGR we wsi Garbas Drugi (FA 9630).

Geranium sanguineum – Skraj zarośli na pagórku morenowym pod Filipowem Pierwszym, w kierunku wsi Garbas Pierwszy (FB 0602).

Goodyera repens – Lasy mieszane nad W brzegiem Jez. Garbaś, w płatach drzewostanu świerkowego, we wsi Bakalarzewo (FB 0622). RC.

Hippuris vulgaris – Brzegi Jez. Rospuda Filipowska w części S zbiornika, w pobliżu wsi Rospuda (FA 9632).

* *Impatiens glandulifera* – Podsuszony łąg w dolinie Rospudy oraz wysypiska śmieci i obrzeża budynków w Filipowie Pierwszym (FB 0602); ruiny przy opuszczonym domostwie we wsi Garbas Pierwszy (FB 0611). Not.

* *Kochia scoparia* – Wysypisko śmieci pod Zarębianką, w pobliżu wsi Olszanka (FB 0603).

Laserpitium latifolium – Rów przydrożny w Filipowie Czwartym, przy szosie z Filipowa do Mieruniszek (FB 0601); grąd nad N brzegiem Jez. Rospuda Filipowska we wsi Huta (FA 9621).

Lathyrus latifolius – Wysypisko śmieci w nieczynnej żwirowni, w pobliżu działek ogrodowych mieszkańców osiedla w Filipowie Pierwszym (FB 0602). RC.

Lathyrus niger – Grąd na W zboczu rynny Rospudy pod Filipowem Pierwszym (FB 0602); grąd nad N brzegiem Jez. Rospuda Filipowska we wsi Huta (FA 9621).

Ledum palustre – Bór bagienny z dołami po zaniechanej eksploatacji torfu we wsi Zusno (FB 0710). RC.

Lithospermum officinale – Las mieszany nad W brzegiem Jez. Garbaś oraz skraj lasu sosnowego nad E brzegiem Jez. Garbaś we wsi Garbas Pierwszy (FB 0622). Not.

* *Malva alcea* – Przydroża we wsi Mieruniszki (FB 0611); przydroża, składowiska kamieni i murawy we wsi Garbas Pierwszy (FB 0612). Not.

* *Mentha spicata* – Zarośla przydrożne w pobliżu łożowiska, na przedłużeniu ul. Greckiej w Filipowie Pierwszym (FB 0602).

* *Nepeta cataria* – Przydroże przy ul. Gen. J. Bema w Filipowie Pierwszym (FB 0602).

* *Neslia paniculata* – Uprawy ziemniaka i zbóż we wsiach: Garbas Pierwszy i Filipów Trzeci (FB 0612); polne przydroża we wsi Mieruniszki (FB 0611). Not.

* *Onobrychis vicifolia* – Murawa na skarpie przydrożnej we wsi Garbas Pierwszy (FB 0612); murawy pastwiskowe pod Filipowem Pierwszym, nad W krawędzią rynny Rospudy (FB 0602). Not.

Oxytropis pilosa – Murawy pastwiskowe na zboczach rynny Rospudy we wsiach: Filipów Trzeci i Garbas Pierwszy (FB 0612); nieczynna żwirownia przy rynnicy Rospudy we wsi Szafranki (FB 0623). RC. Not.

Petasites spurius – Przydroże nad NW brzegiem Jez. Garbaś, we wsi Garbas Pierwszy (FB 0612). Not.

* *Physalis alkekengi* – Zarośla przydrożne w Mieruniszkach (FB 0601) i (FB 0611).

* *Pisum sativum* subsp. *arvense* – Pole uprawne z mieszanką zbóż we wsi Filipów Drugi (FA 9632).

Polypodium vulgare – Składowiska kamieni i skraj lasu iglastego we wsi Garbas Pierwszy (FB 0612). RC. Not.

Potamogeton berchtoldii – Rozlewisko bagienne na szlaku przepływu Jaworówki, w pobliżu wsi Garbas Pierwszy (FB 0611).

Potamogeton filiformis – Wody przy E krańcu Jez. Wysokiego, w pobliżu wsi Supienie (FA 9621).

Potamogeton gramineus – Oczko wodne w zagłębieniu bezodpływowym, w otoczeniu pastwisk we wsi Filipów Trzeci, niedaleko szosy z Filipowa do Zusna (FB 0603).

Potamogeton obtusifolius – Oczko wodne z kanałem w pobliżu zarośli bagiennych i pastwisk we wsi Mieruniszki, przy granicy z wsią Garbas Pierwszy (FB 0611).

Potamogeton praelongus – Wody Jez. Długiego we wsi Garbas Pierwszy (FB 0612). Not.

Reseda lutea – Pobocza polnych dróg we wsi Mieruniszki (FB 0611) i Szafranki (FB 0612); betonowy plac przy blokowisku w Filipowie Pierwszym (FB 0602). Not.

* *Reynoutria japonica* – Zarośla przydrożne we wsi Mieruniszki (FB 0601) i (FB 0611) oraz we wsi Garbas Drugi (FA 8633) i (FA 9630).

Rosa villosa – Zarośla przy starym sadzie we wsi Garbas Pierwszy (FB 0612); murawa na zboczu pagórka we wsi Mieruniszki (FB 0611). Not.

* *Rumex confertus* – Rów przydrożny we wsi Mieruniszki pod ruinami gotyckiego kościoła (FB 0601); rów przydrożny we wsi Filipów Trzeci, przy szosie z Filipowa do Suwałk (FB 0603).

Sambucus ebulus – Zarośla przydrożne we wsi Supienie (FA 9620).

Scheuchzeria palustris – Śródpolne oczko torfowiskowe pod Filipowem Pierwszym, na E od budynków przy ul. Oleandry (FB 0602). RC.

Senecio congestus – Torfowisko niskie nad N krańcem Jez. Długiego w dolinie Rospudy, od strony wsi Filipów Trzeci (FB 0612).

Sparganium minimum – Kanał wodny na obrzeżu torfowiska przejściowego we wsi Filipów Czwarty (FB 0611); niewielkie oczka wodne na skraju zarośli bagiennych we wsi Filipów Drugi, na E od szosy z Filipowa do Przerośli (FA 9632) oraz we wsi Garbas Pierwszy (FB 0612). Not.

Thalictrum aquilegifolium – Las liściasty przy NE brzegu Jez. Rospuda Filipowska, w pobliżu wsi Huta (FA 9622).

Thalictrum simplex – Murawa pastwiskowa z okopem powojennym przy ruinach bunkra nad doliną Rospudy, pod Filipowem Pierwszym (FB 0602).

Utricularia vulgaris – Oczko wodne w obrębie zarośli bagiennych we wsi Filipów Trzeci (FB 0612); oczko wodne na skraju zarośli bagiennych we wsi Filipów Drugi (FA 9632). RC.

Veronica longifolia – Łąka kośno-pastwiskowa ze stagnującą na wiosnę wodą we wsi Garbas Pierwszy (FB 0612). Not.

Vicia cassubica – Zarośla na miedzy wśród pól uprawnych we wsi Garbas Pierwszy (FB 0612). Not.

Przedstawiony wykaz zawiera nowe stanowiska 72 gatunków roślin naczyniowych, występujących w okolicach Filipowa na Pojezierzu Zachodniosuwalskim (por. ZAJĄC & ZAJĄC 2001). Wśród zamieszczonych gatunków na szczególną uwagę zasługują: *Baeothryon alpinum*, *Carex limosa* oraz *Potamogeton filiformis*, które wpisane zostały do „czerwonej księgi” (KĄŻMIERCZAKOWA & ZARZYCKI 2001). Poza tym 12 gatunków mieści się na „czerwonej liście” roślin naczyniowych zagrożonych w Polsce (ZARZYCKI & SZELĄG 2006), np. *Allium scorodoprasum*, *Bromus secalinus*, *Drosera rotundifolia*, *Dryopteris cristata*, *Empetrum nigrum*, *Epipactis palustris*, *Goodyera repens*, *Hippuris vulgaris*, *Scheuchzeria palustris*.

Za niezwykle ciekawe i rzadkie w północno-wschodniej Polsce należałoby uznać takie gatunki, jak: *Artemisia dracunculus*, *Asplenium trichomanes*, *Kochia scoparia*, *Mentha spicata*, *Physalis alkekengi*, *Sambucus ebulus*, czy też *Thalictrum simplex*.

Podziękowania. Za sprawdzenie lub oznaczenie okazów z rodzaju *Potamogeton* autor serdecznie dziękuje Pani dr J. Zalewskiej-Gałosz.

LITERATURA

- ABROMEIT J., JENTZSCH A. & VOGEL G. 1898. Flora von Ost- und Westpreussen. s. 693. In Kommission bei R. Friedländer und Sohn, Berlin.
- ABROMEIT J., NEUHOFF W. & STEFFEN H. 1940. Flora von Ost- und Westpreussen. s. 1248. Kommissionsverlag Gräfe und Unzer, Berlin-Königsberg.
- JUTRZENKA-TRZEBIATOWSKI A., SZAREJKO T. & DZIEDZIC J. 2002. Materiały do flory Wigierskiego Parku Narodowego. – Parki Nar. Rez. Przyr. 21(1): 3–14.

- KĄŻMIERCZAKOWA R. & ZARZYCKI K. (red.) 2001. Polska czerwona księga roślin. Paprotniki i rośliny kwiatowe. s. 664. Instytut Botaniki im. W. Szafera i Instytut Ochrony Przyrody, Polska Akademia Nauk, Kraków.
- KŁOSOWSKI S. & TOMASZEWICZ H. 1979. Rzadkie i interesujące rośliny z Pojezierza Suwalskiego. – *Fragm. Flor. Geobot.* **25**(3): 371–375.
- KONDRACKI J. 1994. Geografia Polski. Mezoregiony fizyczno-geograficzne. s. 58–59. Państwowe Wydawnictwo Naukowe, Warszawa.
- MIREK Z., PIĘKOŚ-MIRKOWA H., ZAJĄC A. & ZAJĄC M. 2002. Flowering plants and pteridophytes of Poland – a checklist. – W: Z. MIREK (red.), *Biodiversity of Poland* **1**, s. 442. W. Szafer Institute of Botany, Polish Academy of Sciences, Kraków.
- PLISZKO A. 2006. Flora roślin naczyniowych wsi Garbas I i okolic w gminie Filipów na Suwalszczyźnie. s. iii + 72. Mskr. pracy magisterskiej, Instytut Biologii Uniwersytetu w Białymstoku, Białystok.
- SOKOŁOWSKI A. W. 1973. Rośliny naczyniowe Suwalskiego Parku Krajobrazowego. – *Pr. Białost. Tow. Nauk.* **19**: 85–101.
- ZAJĄC A. 1978. Założenia metodyczne „Atlasu rozmieszczenia roślin naczyniowych w Polsce”. – *Wiad. Bot.* **22**(3): 145–155.
- ZAJĄC A. & ZAJĄC M. (red.) 2001. Atlas rozmieszczenia roślin naczyniowych w Polsce. s. xii + 714. Nakładem Pracowni Chorologii Komputerowej Instytutu Botaniki Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków.
- ZARZYCKI K. & SZELĄG Z. 2006. Red list of the vascular plants in Poland. – W: Z. MIREK, K. ZARZYCKI, W. WOJEWODA & Z. SZELĄG (red.), *Red list of plants and fungi in Poland*, s. 9–20. W. Szafer Institute of Botany, Polish Academy of Sciences, Kraków.

SUMMARY

This short paper opens the study about vascular plants in the Zachodniosuwalskie Lakeland and describes new localities of 72 chosen rare, protected or endangered species found in the Filipów village and its surroundings in 2008. Some of presented species were described before by PLISZKO (2006). The author lists 4 species included in the Polish “red book” (KĄŻMIERCZAKOWA & ZARZYCKI 2001): *Baeothryon alpinum*, *Carex limosa*, *Lathyrus latifolius*, *Potamogeton filiformis* and 12 species contained in “red list” (ZARZYCKI & SZELĄG 2006), e.g.: *Allium scorodoprasum*, *Bromus secalinus*, *Drosera rotundifolia*, *Empetrum nigrum*, *Goodyera repens*, *Hippuris vulgaris*, *Scheuchzeria palustris*. Also interesting for phytogeography are some rare in NE Poland species like: *Artemisia dracunculus*, *Asplenium trichomanes*, *Kochia scoparia*, *Mentha spicata*, *Physalis alkekengi*, *Sambucus ebulus* or *Thalictrum simplex*.

Przyjęto do druku: 20.11.2009 r.